

Oponentský posudok diplomovej práce Bc. Kateřiny Pechočovej *Intersekciónální analýza v díle Toni Morrison Milovaná* (Katedra genderových studií FHS UK v Praha, 2015, vedúca práce doc. PhDr. Blanka Knotková-Čapková, Ph.D.)

Cieľom práce Kateřiny Pechočovej je analýza známej práce Toni Morrison *Milovaná*, a to s použitím intersekciónálnej perspektívy.

Práca je z formálneho hľadiska rozdelená na úvod, teoretickú časť a analýzu samotného literárneho diela. Autorka sa nespolieha na možnú oboznámenosť čitateľiek a čitateľov s afroamerickou literatúrou, literárnou kritikou ani s históriou otroctva – a všetky potrebné informácie predstavuje v úvode a v teoretickej časti. V úvode ozrejmjuje možné čítania biografických „slave narratives“ a zručne sa vyrovnáva s problémom predpokladaného biografizmu v literárnych dielach autoriek z marginalizovaných skupín. Predstavuje tiež perspektívu „womanizmu“, ktorý je feministickou koncepciou Alice Walker a reflektuje práve otázku vylúčenia afroamerických žien z „belošského feminizmu“ stredostavovských žien žijúcich v USA. V teoretickej časti ozrejmjuje historické súvislosti námetu literárneho diela, samotný pojem intersekcionality, konštruovanosť „rasy“, „belošstva“, „černošstva“ a dôsledky útlaku v dobách otroctva pre životy a identity afroamerických žien v súčasnosti. Hoci autorka v závere práce vyjadruje obavu z náročnosti usporiadania analýzy diela *Milovaná*, samotná analýza je prehľadná a vytvára zrozumiteľný celok.

Na práci oceňujem viacero aspektov: systematickú syntézu sociologických a historických poznatkov nevyhnutných pre ďalšiu analýzu, znalosť množstva literatúry existujúcej k dnes už často analyzovanému literárnemu dielu a dobrú prácu s ňou, metodický výklad (od predstavenia historických, sociálnych a politických činiteľov určujúcich významy literárneho diela po ich mnohostranné použitie v prípade postáv, vzťahov či momentov literárneho diela). V práci zaujme prepájanie myšlienok, ktoré nepochádzajú len z úzko vymedzeného výskumného záujmu, ale integrujú aj literatúru, ku ktorej čítaniu bola autorka podnietená na iných kurzoch počas svojho štúdia. Práca obsahuje aj informácie, ktoré pre čitateľky a čitateľov nie sú nevyhnutné, ale pomáhajú v orientácii v odbornom poli – mám na mysli predovšetkým stručné oboznámenie s niektorými výskumníčkami a výskumníkmi v poznámkach pod čiarou. Oceňujem tiež prepojenie niektorých úvah s problémami českej spoločnosti v súčasnosti (poukaz na rasistické obviňovanie Rómov zo „zneužívania sociálnych dávok“, ktoré možno pripodobniť k stereotypu „welfare mothers“, s. 47, pozn. 87). Práca je napísaná kultivovaným jazykom a je vidno, že prešla starostlivou redakčnou úpravou (na rozdiel od mnohých ďalších študentských prác je v nej minimum preklepov; napr. s. 13 – „rekonstruktivismus“ namiesto „dekonstruktivismus“). Všetky tieto aspekty robia prácu zrelou záverečnou prácou.

K práci mám niekoľko poznámok vzťahujúcich sa ku konkrétnym miestam a tiež jednu širšiu poznámku týkajúcu sa metodológie literárnej analýzy.

Prvý typ poznámok nepoukazuje na zásadné problémy práce, ale na miesta, kde inak vynikajúco plynúci výklad zadrhne.

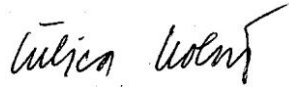
- V časti, kde autorka vysvetľuje rozdiely medzi womanizmom, feminizmom a černošským feminizmom sa niektoré tézy zbytočne opakujú.
- Teoretická časť začína in medias res výkladom pojmu intersekcionalita. Na tomto mieste by bolo bývalo vhodnejšie stručne predstaviť obsah teoretickej kapitoly – inak je výklad pojmu nejasný či nemotivovaný.

- Autorka neskôr vysvetľuje, čo je Middle Passage. Pri prvom uvedení na s. 31 ale nie je zrejmé, na čo sa referuje a tak význam môže čitateľkám a čitateľom neoboznámeným s dejinami afroamerických otrokov a otrokýň nezrozumiteľná.
- Využitie komplexnej Foucaultovej teórie o mocenských vzťahoch je pochopiteľné, samotný výklad Foucaultovej koncepcie moci je ale miestami zmätočný. Zdá sa, že autorka jasne nerozlišuje dôraz, ktorý Foucault dáva na transverzalitu a dynamiku (vojenský model) mocenských vzťahov od represívneho modelu moci ako útlaku.
- V časti 2.3 Současnosť a život v odkazu otroctví nie je celkom zrejmé, čo autorka myslí pod súčasnosťou, v mene ktorej robí isté generalizujúce opisy podmienok života Afroameričaniek. Generalizácie sú nevyhnutné, ale už len v ostatných dvadsiatich rokoch (ktoré by sme mohli považovať za súčasnosť) sa v spoločnosti v USA odohralo toľko politických a spoločenských zmien, že je ťažké hovoriť o „súčasnosti“ a nereferovať na niektoré z týchto zmien. Podobne, v tejto časti sa prelína spoločenská súčasnosť s problematikou literárnych reprezentácií (por. referencia na Brownmiller na s. 41 a Walker na s. 42), ktoré by bolo vhodné odlišovať, resp. presnejšie opísať ich previazanosť či súvislosť.
- Na niektorých miestach sa zdá, že si autorka nevie vybrať, či sa zaoberá literárnou interpretáciou alebo chce komentovať z hľadiska otrokárskej minulosti USA súčasnosť Spojených štátov. Napr. na prelome s. 65 a 66 diskutuje otázku, či je belošká nadvláda problémom americkej spoločnosti naďalej alebo nie. Vzhľadom na diskusiu motivácie konania Garnera je táto úvaha na tomto mieste irelevantná.
- Pri objasnení niektorých termínov z histórie, literárnej teórie (napr. womanism) autorka používa internetové zdroje, konkrétne blogy. Tu by bolo vhodnejšie definície uvedených termínov citovať zo zavedených glosárov, slovníkov, príručiek či encyklopédií.
- Pre ocenenie už urobenej práce v rodových (genderových) štúdiách a feministickej teórii aj z dôvodu väčšieho ukotvenia svojej vlastnej práce do tohto poľa by mohla autorka tam, kde je to možné, referovať na už vydané preklady niektorých štúdií či diel. Napr. práve citované úryvky z práce Jessicy Benjamin *Bonds of Love* vyšli v časopise *Aspekt* („Pouta lásky“, in *Aspekt* 2/1996 Strachy a bariéry, s. 52 – 62; „Touha ženy“, in *Aspekt* 3/1997 Ženské telo, s. 4 – 21; „Pán a otrok. Fantázia erotickej dominancie“, in *Aspekt* 3/1998 Násilie II, s. 38 – 47). Podobne, vyšiel aj slovenský preklad knihy bell hooks *Feminism Is for Everybody* (práve táto kniha síce nie je v práci citovaná, ale pokrýva všetky diskutované témy) – *Feminizmus do vrečka* (ASPEKT, Bratislava 2013). Takisto bol publikovaný aj preklad kanonickej štúdie Chandry Talpade Mohanty „Očima Západu“ (in ed. Oates-Indruchová, *Ženská literární tradice a hledání identit*, SLON, Praha 2007, s. 309 – 356).

Druhý typ poznámok či skôr širší komentár sa týka metodologického ukotvenia práce z hľadiska literárnej teórie. Práci je vlastný istý eklecticismus využívania literárno-kritických prístupov a už existujúcich analýz – čo je v poriadku. Bolo by však možné ho viac systematizovať, spraviť explicitným a „priznať“. V analytickej časti zohráva zásadnú rolu problematika traumy (a následného smútku, vytesnenia, agresie), ktorú autorka okrem iného tematizuje prostredníctvom referencií na psychoanalytickú literatúru (zrejmé freudovské témy). Podobne sa psychoanalytické inšpirácie – tentokrát však skôr jungovského razenia – objavujú aj vo využití skôr populárnej knihy Clarissy Pinkoly Estés. Možno by práve väčšia systematizácia psychoanalytických teórií a tiež psychoanalyticky inšpirovaných literárno-vedných (aj feministických) teórií umožnila ďalšie prehĺbenie inak veľmi dobrej analýzy literárneho diela. Je tiež pravdepodobné, že pevnejším metodologickým ukotvením by sa autorka vyhla obskúrnym referenciám na „psychický vampirizmus“ (jeho chápanie preberá

z online slovníka cudzích slov) či „sexuálne upírstvo“ (tu konečná referencia nie je zrejmá, autorkou pojmu pravdepodobne nie je autorka citovanej knihy *Vagina* Catherine Blackledge).

Prácu odporúčam na obhajobu a navrhujem ju hodnotiť stupňom 1.

Mgr. Ľubica Kobová, MA, PhD.

Praha, 16. 1. 2015